

Aleg. 276

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu z czynności Departamentu III.
Wydziału krajowego za czas od 1. grudnia 1902 do 31. lipca 1904.

Wysoki Sejmie!

W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 20. września 1904, Komisya gospodarstwa krajowego zdaje sprawę z czynności Departamentu III. nieobjętych odrębnymi sprawozdaniami.

Komisya gospodarstwa krajowego zaznacza na wstępie z zadowoleniem, że Wydział krajowy dokładał usilnych i wyczerpujących starań w kierunku spełnienia woli Wysokiego Sejmu przekazanej w licznych uchwałach minionej sesji dotyczących podniesienia kultury krajowej.

Tyczą się to uchwał w sprawie projektu ustawy lasowej przedłożonego wnioskiem p. Gniewosza, w sprawie zmiany ustawy łowieckiej poruszanej wnioskiem p. Żardeckiego i wezwania do Rządu co do przestrzegania przepisów ustawy łowieckiej, w sprawie wypracowania projektu ustawy parcelacyjnej, organizacyi biur pośrednictwa pracy, ochrony interesów kraju przy zmianie austro-węgierskiej taryfy cłowej i zawieraniu nowych traktatów handlowych, wreszcie w sprawie wezwania do c. k. Rządu co do unormowania produkcyi cukru wskutek konwencji brukselskiej.

We wszystkich tych poszczególnych sprawach objętych uchwałami Wysokiego Sejmu poczynił Wydział krajowy wszelkie kroki przygotowawcze wiodące do celu, mianowicie czynił odnośne studia, stosownie do potrzeby ułożył i rozesłał kwestyonarze, odniósł się do Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, Towarzystwa rolniczego w Krakowie i innych miarodajnych czynników krajowych i państwowych, jak też do instytucyj kredytowych, niemniej wysyłał delegatów do sąsiednich krajów i państw, odbywał ekspertyzy i wnosił memoryały.

Komisya gospodarstwa krajowego żywi nadzieję, że po tych wstępnych pracach niektóre uchwały Wysokiego Sejmu będą mogły wejść w życie już w bliskiej przyszłości, urzeczywistnienie zaś innych znajdzie wyraz w projektach przedłożyć się mających na następnej sesji Wysokiego Sejmu.

Memoryał wystosowany przez Wydział krajowy do c. k. Ministerstwa rolnictwa w sprawie nowej taryfy cłowej i nowych traktatów cłowo-handlowych daje na podstawie opinii objawionej w ekspertyzach i Komisji dla spraw rolniczych, wyraz postulatów dotyczącym ubezpieczenia interesów produkcyi rolniczej tak w rzeczonych taryfie i traktatach jak też polityce taryfowej i wewnętrznej handlowej państwa.

Co do użycia funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego zaznacza Wydział krajowy, że w okresie sprawozdawczym udzielił promes na pożyczki w liczbie 24 na sumę łączną 255.000 K, nie uwzględnił zaś 10 podań, przyczem powodował się względem na żywotność przedsiębiorstw i potrzebę tychże kredytową, tudzież względem na bezpieczeństwo funduszu. Komisya gospodarstwa krajowego podnosi z uznaniem tę oględność w rozdawnictwie pożyczek, czemu też przypisać należy, że z udzielonych dotąd pożyczek wypadło odpisać tylko jedną w resztującej kwocie 3.020 K 70 g.

Komisya przyjmuje z zadowoleniem do wiadomości, że stypendya rolnicze udzielane z funduszu uchwalonego przez Wysoki Sejm w rubryce X. budżetu w kwocie 10.000 K. przyczyniając się z dobrym skutkiem do wykształcenia zastępu nauczycieli szkół rolniczych i wypełnienia niedostatków, gdziekolwiek one jeszcze istnieją.

Przy tej sposobności Komisya nie może pominąć nasuwającej się uwagi, że wobec zwiększonej ilości zakładów naukowych rolniczych, a rozszerzenia zakresu działania stacyi botaniczno-rolniczej we Lwowie, kontrola pierwszych i kierownictwo drugiej obok referatu fachowego w Departamencie III. nie powinnyby spoczywać w jednym ręku. Aby żadne z tych ważnych zadań nie poniosło ujmy ani uszczerbku, Komisya sądzi, że należałoby w bliskim już czasie poruczyć inspekcję rzeczonych zakładów jak też kierownictwo Stacyi botaniczno-rolniczej we Lwowie odrębnym siłom.

Towarzystwo uprawy tytoniu w Śniatynie użyło w r. 1903 subwencji krajowej i państwowej na utrzymanie instruktora, zbudowanie 9 wzorowych suszarń na gruntach małych uprawiaczy i urządzenie dwóch praktycznych kursów uprawy tytoniu.

Wynik działalności kilkunastoletniej Towarzystwa i tegoż Komitetu pomyślny. Przestrzeń wzięta pod uprawę wzmogła się niepomierne, jakość produktu się poprawiła, a ceny osiągane za produkt w magazynach rządowych niemal się zdwoiły w porównaniu do cen, jakie wypłacano przed kilkunastu laty.

Komisya gospodarstwa krajowego, uznając pożyteczność zabiegów Towarzystwa uprawy tytoniu, przedkłada Wysokiemu Sejmowi do uchwały, — ze względu że ostatnia rata subwencji przyznanej na rzecz Towarzystwa przypada na r. 1905, — rezolucyę dotyczącą subwencji w dotychczasowej wysokości na następne sześciolecie.

W sprawie ochrony i podniesienia gospodarstwa rybnego na rzekach uchwalił Wysoki Sejm w roku ubiegłym, szereg rezolucyi, które Wydział krajowy bądź sam spełniał bądź też domagał się ich wykonania od c. k. Rządu, niestety z niewielkim skutkiem.

Komisya gospodarstwa krajowego atoli mniema, że wobec potrzeby niektórych zmian w ustawie, stan rzeczy się naprawi projektem odnośnym, którego przedłożenie zapowiada Wydział krajowy na następną sesyę Wysokiego Sejmu.

Uchwałą z dnia 22. października 1903 Wysoki Sejm wiedziony przekonaniem, że rolnictwo stosunkowo małą pomoc otrzymuje od kraju, wezwał Wydział krajowy, aby w Rubr. X. preliminarza na r. 1905 wziął pod rozwagę wyższe subwencyonowanie poszczególnych gałęzi gospodarczych na rzecz Galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, Towarzystwa rolniczego w Krakowie i Towarzystwa Kółek rolniczych.

Wydział krajowy tłómaczy w swem sprawozdaniu wstrzeźliwość w propozycjach subwencyjnych — położeniem finansowem kraju. Tej też okoliczności przypisać należy, że Wydział krajowy nie przedkłada wniosków podniesienia subwencji na r. 1905 na cele Towarzystw wymienionych w powyższej uchwale, — mimo uznania pożytecznej działalności tychże.

Tem samem uzasadnia się niewykonanie innych uchwał Wysokiego Sejmu zeszłorocznych połączonych z ofiarami pieniędzmi ze strony kraju.

Wobec położenia kraju wymagającego polityki oględnej i wyszukania nowych źródeł dochodu w celu zabezpieczenia równowagi finansowej obecnie zachwianej a w przyszłości jeszcze bardziej zagrożonej naturalnym wzrostem wydatków budżetowych, — Komisya gospodarstwa krajowego nie stawia na razie konkretnych wniosków w kierunku wydatniejszego subwencyonowania rolnictwa krajowego. Komisya atoli wyraża przekonanie, że inwestycye roztropnie łożone a racjonalnie użyte na cele rolnicze zdolne są wzmóc siłę podatkową producentów a tem samem znaleźć z czasem w rolnictwie połączeniem z przemysłem rolniczym obfite źródło dochodu dla skarbu krajowego.

Z drugiej zaś strony Komisya podnosi z całym naciskiem okoliczność, że z ogólnej kwoty państwowej na cele rolnicze Kraj nasz jeszcze ciągle zbyt nisko jest dotowany. Łączna bowiem suma subwencji państwowych, jakimi rolnictwo krajowe zostało obdzielone, wynosi zaledwie 12% tychże, podczas gdy podług obszaru i ludności krajowej 38% powyższej kwoty dla Kraju przypaść powinny.

Stąd też Komisya przedkłada Wysokiemu Sejmowi odnośną rezolucyę do uchwały.

Przy rozprawach nad Rubr. X. wydatków budżetu krajowego na rok 1904, powziął Wysoki Sejm dnia 2. października 1903 następującą uchwałę: „W załatwieniu wniosku nagłego posła Struszkiewicza o przyznanie 50.000 K na popieranie uprawy roślin okopowych, Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby zasięgnąwszy zdania obu krajowych Towarzystw rolniczych, zbadał, czy i o ile należy przyjść z pomocą produkcji roślin okopowych w Kraju i ewentualne wnioski przedstawił Sejmowi na najbliższej sesyi“.

Obydwa Towarzystwa rolnicze wyraziły swą opinię w tym kierunku, iż należy popierać uprawę buraków cukrowych następnymi sposobami mianowicie: najwydatniejszym ułatwieniem drenowań, subwencyami na zakupno poprawnych narzędzi, nawozów sztucznych, na premiowanie robotników akordowych, na próby użycia nasienia produkcji krajowej i na budowę domów dla robotników, ułatwieniem odbioru wytlóków w każdym czasie, uzyskaniem od Zarządu kolei gwarancyi za ilość towaru i zaprowadzenia wag na wszystkich stacyach ładujących buraki, dalej wykształceniem dostatecznej liczby ukwalifikowanych dozorców buraczanych, udzielaniem zasiłków z funduszków krajowych na budowę dróg w okolicach sprzyjających plantacyi buraka cukrowego, wreszcie usunięciem taryf kolejowych niekorzystnych dla cukrowarstwa krajowego.

Komisya gospodarstwa krajowego streszcza następnie swoje zapatrywanie na tę sprawę na podstawie doświadczeń zebranych w okolicach uprawiających buraki cukrowe. Pod wpływem tej uprawy niewątpliwie rentowność gospodarstwa wzrasta i ustala się. Cukrownictwo wpływa pomyślnie na uprawę roślin gospodarskich w ogóle, uprawa bowiem buraków cukrowych poprawia kulturę ziemi, wskutek czego urodzaje zwiększają się i ustalają. W miejsce jednostronnego ekstenzywnego ziarnowego gospodarstwa wstępuje gospodarka intensywna hodowlano-przemysłowa o kierunku płodozmiennym lub zupełnie wolnym. Hodowla była zwiększona i ułatwiona daje czyste zyski, nie licząc bezpłatnego obornika.

Nadto pod względem socyalnym wpływ cukrownictwa jest niepomierny; zapewnia ono ludności znaczne zarobki a wzmagając jej dobrobyt, podnosi ją kulturnie — w konsekwencyi zaś przyczynia się do zmniejszenia emigracyi sezonowej po zarobek.

Słowem w gospodarstwach buraczanych dokonuje się korzystna ewolucya potęgująca ich żywotność. Na tej zaś podstawie Komisya gospodarstwa krajowego wypowiada z pewnem uprawnieniem zdanie, że cukrownictwo nie tylko jest uchronić krajowe rolnictwo od upadku, ku któremu chylić się poczęło, ale że uczyni zeń potężną dźwignię ekonomicznego i socyalnego odrodzenia całego społeczeństwa.

Konkludując powyższy wywód Komisya gospodarstwa krajowego stwierdza, że opinia wyrażona przez obydwie towarzystwa rolnicze zawiera we wszystkich szczegółach wskazówki właściwe, według których postępując, można i należy poprzeć skutecznie tę pod wpływem uprawy buraków cukrowych dokonującą się pomyślną przemianę gospodarstw naszych. Komisya podnosi nadto okoliczność, która przyprawia o straty producentów, do której usunięcia przeto usilnie należy dążyć, mianowicie wielki brak wagonów na kolejach w stosunku do przestrzeni z każdym rokiem się wzmagającej wziętej pod uprawę buraków cukrowych.

Komisya przedkłada w tej sprawie Wysokiemu Sejmowi odnośną rezolucyę do uchwały.

Zamykając niniejsze sprawozdanie Komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności Departamentu III. za czas od 1. grudnia 1902 do 31. lipca 1904 r.
2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby nie spuszczał z oka sprawy zmiany taryfy cłowej i odnowienia traktatów handlowych i czuwał w czasie właściwym nad urzeczywistnieniem postulatów krajowego rolnictwa objętych memoriałem ułożonym na podstawie ekspertyzy cłowej odbytej w styczniu r. b.

3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby wstawiał do Rubr. X. preliminarza budżetu krajowego przez sześć lat począwszy od roku 1906 subwencję w dotychczasowej kwocie po 6.000 koron rocznie dla Towarzystwa uprawy tytoniu.

4. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby czynił usilne starania w celu uzyskania z funduszu państwowego wydatniejszych zasiłków na rzecz poszczególnych Towarzystw i gałęzi rolnictwa krajowego.

5. Sejm wzywa Wydział krajowy, aby w sprawie poparcia uprawy buraków cukrowych zastępował się do wskazówek objętych opinią obydwu Towarzystw rolniczych, mianowicie aby w myśl uchwały sejmowej z dnia 19. września 1903 dążył do usunięcia taryf kolejowych mocno obciążających krajową produkcję, niemiej aby się starał o pomnożenie zbyt szczupłego parku kolejowego, względnie aby przedłożył odnośne wnioski na najbliższej sesji sejmowej.

Niniejszem zostaje załatwioną petycja c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego do l. 1 166.

Zastępca przewodniczącego:

Stadnicki w. r.

Sprawozdawca:

Krzysztofowicz w. r.